

2024-01-24

TJÄNSTESKRIVELSE

Dnr: UBN-2024-00025

Förskola för fler barn – en redovisning

Förslag till beslut

Utbildningsnämnden noterar informationen till protokollet

Sammanfattning av ärendet

Hemkommunen har utifrån en ny skollagstiftning¹ som började gälla den 1 juli 2023 ett utökat uppdrag som innebär att bedriva uppsökande verksamhet för att öka deltagandet i förskolan. Syftet med lagen är att fler barn ska ges möjlighet till bättre språkutveckling i svenska. Den uppsökande verksamheten handlar om att nå vårdnadshavare med information om syftet med förskola och barnets rätt till förskola samt erbjuda vissa barn en plats i förskola.

Utbildningsenheten har under hösten 2023 börjat utveckla en uppsökande verksamhet. Vårdnadshavare vars barn inte har plats i förskola har fått information om förskolan genom informationsmaterial, träffar och föreläsningar. Utbildningsenheten har också etablerat kontakt med olika aktörer i Nacka som arbetar med målgruppen. Barn födda utomlands eller som har vårdnadshavare som nyligen kommit till Sverige har fått en så kallad anvisad plats i förskola som utbildningsenheten ordnat tillsammans med fristående och kommunala förskolor. Av de totalt 36 anvisade platserna i augusti 2023, går fyra barn i förskola i januari 2024.

Ärendet

I tjänsteskrivelsen UBN 2023-00045 "Riktlinjer för förskola för fler barn" presenterade utbildningsenheten för Utbildningsnämnden den 30 mars 2023 vilka insatser som planerats för att uppfylla den nya skollagstiftningen som började gälla den 1 juli 2023. Syftet med lagen är att öka deltagandet i förskola för att ge fler barn möjlighet till bättre språkutveckling i svenska och innebär att hemkommunen är skyldig att arbeta uppsökande för att nå vårdnadshavare vars barn inte har plats i förskola.

Detta ärende är en redovisning av hur arbetet gått med den uppsökande verksamheten sedan dess. Redovisningen berör dels den uppsökande verksamheten som hemkommunen är skyldig att genomföra riktat till barn i åldern tre till fem år. Den tar

¹ 8 kap. 12 a § och 8 kap. 14 a §

också upp den bredare uppsökande verksamhet som hemkommunen ska sträva efter att genomföra för barn i behov av bättre språkutveckling.

Resultat och analys av den uppsökande verksamheten

Brevutskick om rätten till förskola och förskolans syfte

Hemkommunen är skyldig att informera vårdnadshavare om förskolans syfte och barnets rätt till förskola varje vår och höst². Utbildningsenheten skickar därför ut brev till vårdnadshavare vars barn inte har plats i förskola. Detta gäller barn inför hösten det år barnet fyller tre år tills inför våren det år barnet fyller sex år. Detta gäller även barn som är inskrivna i pedagogisk omsorg. Vårdnadshavare vars barn ska få en anvisad plats får förberedande information om detta.

Baserat på de utskickade breven har utbildningsenheten mottagit några frågor från vårdnadshavare om förskola. För närvarande är det dock utmanande att följa upp hur många vårdnadshavare som själva sökt förskoleplats samma år med anledning av informationen de fått i breven, eftersom effekterna av dessa brev eventuellt kommer att tydliggöras längre fram. Foldern som skickas med i breven är på svenska, men den innehåller även kortare information på engelska, tigrinja, pashto, arabiska, urdu och somaliska om vart det går att få hjälp med en ansökan till förskola samt en QR-kod till Nacka kommuns hemsida som har en översättningsfunktion. Språken valdes utifrån förslag från olika aktörer som är verksamma i Fisksätra.

Olika kommuner har valt olika strategier för brevutformningen. Dessa strategier inkluderar att använda lätt svenska och översättningar på flera olika språk.

Utbildningsenheten kommer löpande utvärdera utformningen av breven för att innehållet ska vara tillgängligt för och nå olika målgrupper.

Anvisad plats på förskola

Hemkommunen är också skyldig att erbjuda vissa barn en plats i förskola utan att vårdnadshavare har ansökt om det³. Barnen får en plats på allmän förskola på 15 timmar per vecka. Allmän förskola är kostnadsfri för vårdnadshavare och har inga krav gällande vårdnadshavares sysselsättning. Detta gäller barn inför hösten det år barnet fyller tre år till våren det år barnet fyller sex år som även:

- är fött utomlands och vistats i Sverige högst fem år
- *eller* som har vårdnadshavare som är födda utomlands och vistats i Sverige i högst fem år

Den uppsökande verksamheten för anvisad plats görs genom brevutskick, mail och telefon. De flesta barnen bor i Fisksätra och Orminge. I några fall har samverkan och besök på Familjecentralen i Fisksätra lett till spontana eller planerade möten med vårdnadshavare som fått anvisad plats. Resultatet visas i tabellen nedan:

² 8 kap. 12 a §

³ 8 kap. 14 a §

Anvisade platser augusti 2023	Accepterat platsen	Avböjt platsen	Uteblivna svar	Går i förskola januari 2024
36	5	10	21	4

I augusti 2023 var det totalt 36 barn i Nacka som uppfyllde kriterierna och som därför erbjöds en anvisad plats i förskola. Av dessa var det fem som accepterade platsen, 10 som avböjde platsen och 21 som inte svarade på erbjudandet. Svårigheten med att få svar på erbjudandet beror på uteblivna svar, bristande kontaktuppgifter, oklar vistelseort eller utflyttning.

Av de fem barn vars vårdnadshavare accepterade platsen går fyra barn kvar i förskolan januari 2024. Av dessa fyra barn har två barns vistelsetid utökats från de 15 timmarna för allmän förskola. En intressant observation är att 17 av de 36 barnen som fått anvisad plats tidigare haft en plats på pedagogisk omsorg och/eller förskola i Nacka.

För att bättre förstå varför vårdnadshavare väljer att acceptera, behålla eller avsluta en plats på förskola, oavsett om det är en tidigare plats eller en anvisad plats, har utbildningsenheten ställt frågor i det uppsökande arbetet. Det som föräldrarna lyfter som såväl positivt som negativt i deras kontakt med förskolan är förskolepersonalens bemötande, barnets trivsel och barnets möjlighet att lära sig svenska. Avståndet till förskolan framhålls även som en avgörande faktor. Längre resor till hemländer lyfts av personal från öppna förskolan och förskolor i Fisksätra som ytterligare en möjlig orsak till att platser avslutas och i en del fall senare återupptas.

Utbildningsenheten planerar att föra en dialog med samtliga förskolor som tar emot barn till de anvisade platserna. Syftet är att diskutera och lyfta fram framgångsrika metoder för att barnen ska fortsätta att gå i förskolan och att dela erfarenheter mellan enheterna och därmed öka likvärdigheten i mottagandet av barnen. Samtidigt är det också viktigt att fortsätta utveckla rutinerna för arbetet med anvisade platser i samråd med förskolorna, för att underlätta förskolornas övergripande administrativa processer.

Utvecklingen av en bred uppsökande verksamhet

Under hösten 2023 har även en bredare uppsökande verksamhet påbörjats för att nå vårdnadshavare till barn i åldern noll till fem år vars språkutveckling skulle främjas av att gå i förskolan. Hemkommunen bör sträva efter att söka upp även andra barn i behov av bättre språkutveckling⁴. I propositionen 2021/22:132 ”Förskola för fler barn” framgår det mer utförligt vilka barn detta handlar om:

- Barn med annat modersmål än svenska och som inte i någon större utsträckning rör sig i svensktalande miljöer

⁴ 8 kap. 14 a § andra stycket

- Barn med svenska som modersmål men som har ett behov av att få en bättre språkutveckling i svenska än det behov som barnets hemförhållanden kan uppfylla

Samverkan med olika aktörer som i sitt arbete möter vårdnadshavare med barn i ovan målgrupp är avgörande. Utbildningsenheten möter ett stort engagemang hos de aktörer som hittills varit aktuella. De aktörer som utbildningsenheten har samverkat med är samtliga öppna förskolor och bibliotek, föräldrarådgivarna Bryggan Råd och Stöd, barnvårdscentralen i Fisksätra, Addera kompetens som är anordnare av sfi (svenska för invandrare), arbets- och etableringsenheten i Nacka kommun, Svenska kyrkan, moskén och Guds Hus i Fisksätra, politikerinitiativet Framgång Fisksätra, Folkets hus i Fisksätra och ideella föreningar som till exempel Mamma United.

Följande insatser har genomförts:

- Spridit Nackas informationsmaterial "Välkommen till förskolan" i form av film, affisch och folder
- Dialog för utbyte av erfarenheter och kunskap om målgruppens behov och förutsättningar samt om potentiell framtida samverkan
- Påbörjat samarbete genom att delta i verksamheten, arrangera träffar eller hålla i föreläsningar för målgruppen hos aktörer

I den breda uppsökande verksamheten sprids även information om öppna förskolans verksamhet. Samtliga fem öppna förskolor strävar redan aktivt efter att initiera dialog med föräldrarna om förskolans syfte och barnets rätt till förskola. De informerar också om vikten av att stimulera barnets tidiga språkutveckling. Utbildningsenheten ser därför möjligheten att öka deltagandet i förskolan genom att uppmuntra föräldralediga och vårdnadshavare med barn som ännu inte har plats i förskolan att delta i öppna förskolorna.

Mötet med vårdnadshavare och möjliga orsaker till att inte välja förskola

I den breda uppsökande verksamheten har vårdnadshavare delat med sig av synpunkter, frågor och erfarenheter av förskolan, vilket varit värdefullt för utbildningsenheten. Det är viktigt att påpeka att målgruppen för den uppsökande verksamheten utgörs av människor med varierande bakgrunder, behov och förutsättningar. Här lyfts några av de mer utmanande faktorerna som leder till att vårdnadshavare avstår från att välja förskola för sina barn.

Utmaningarna inkluderar bland annat bristande kunskap om förskolans syfte, oklarheter kring ansökningsprocessen via den digitala e-tjänsten, oro över förskoleavgiften eller okunskap om rätten till avgiftsfri allmän förskola för barn i åldern tre till fem år. Dessutom sprids rykten om olämpligt innehåll i förskolans utbildning samt oro kopplat till socialtjänsten om orosanmälan och omhändertagande av barn.

Vårdnadshavare har även uttryckt missuppfattningar kring barns flerspråkiga utveckling, som att barnets modersmål kan bli lidande om de lär sig svenska för tidigt eller att barnet ändå kommer att lära sig svenska i skolan, vilket har lett till att de avstår från att välja förskola.

En del vårdnadshavare har valt att stanna hemma med sina barn på grund av uppfattningen att mamman bör vara hemma med sitt barn under de första levnadsåren. Ytterligare en faktor är att vissa anser att barn i åldrarna ett och två år är för unga för förskolan. De som ändå har provat förskola har avbrutit platsen på grund av att deras barn varit ledset under de första lämningarna. Dessa uppfattningar, särskilt när en eller båda vårdnadshavarna saknar sysselsättning, minskar incitamenten att behålla barnet i förskola.

Vårdnadshavare som har barn i förskola har uttryckt ett intresse för att bättre förstå dess syfte och på vilka sätt utbildningen gynnar deras barns lärande. Dessa vårdnadshavare har ställt frågor om barnets möjlighet att utveckla det egna modersmålet och svenska samt om hur förskolan arbetar med mångkultur.

Deltagande i ett projekt för jobb och integration

Utbildningsenheten deltar tillsammans med arbets- och etableringsenheten i Sveriges Kommuner och Regioners (SKRs) projekt Öppen förskola – tillsammans för jobb och integration. Projektet erbjuder processtöd och erfarenhetsutbyte för de 16 deltagande kommunerna och ska främja utrikes födda kvinnors etablering på arbetsmarknaden. En central arena i det lokala projektet i Nacka är öppna förskolan i Fisksätra där utrikes födda vårdnadshavare med små barn erbjuds undervisning i svenska. Vårdnadshavarna deltar också i annan verksamhet på öppna förskolan och får på så sätt kunskap om hur förskolan kan främja deras barns utveckling. Utbildningsenheten deltar i undervisningstillfällen med tema förskola och stödjer vårdnadshavare i att ansöka om förskoleplats för sina barn.

Ekonomiska konsekvenser

Förslaget medför inte några ekonomiska konsekvenser.

Konsekvenser för barn

Syftet med den uppsökande verksamheten är att lägga en god grund för barnets fortsatta utveckling och lärande. I den forskning som lyfts fram i betänkandet ”Förskola för alla barn – för bättre språkutveckling i svenska” 2020:67 framgår det att barn som gått i förskola har bättre förutsättningar när de börjar förskoleklassen än barn som inte gått i förskola. Barn som har gått i förskolan har bättre språkliga och kognitiva förutsättningar och når högre kunskapsresultat i grundskolan än barn som inte har gått i förskolan. Barn från familjer med sämre socioekonomiska förutsättningar och barn i behov av särskilt

stöd gynnas särskilt av att gå i förskolan, vilket lyfts i Skolinspektionens kvalitetsgranskning⁵ med fokus på förskolor i socioekonomiskt svagare områden.

Handlingar i ärendet

Tjänsteskrivelse daterad den 24 januari 2024

Carina Legerius
Enhetschef
Utbildningsenheten

Maria-Pia Colton
Handläggare
Utbildningsenheten

⁵ Dnr: 2022:4347 ”Huvudmäns och rektorers arbete för kvalitet i undervisning på förskolor i socioekonomiskt svagare områden”
Skolinspektionen, Tematisk kvalitetsgranskning 2023